

В Ч О Р А
і
Н И Н І

IV.

Ів. Кривецький

Галичина і Росія

Львів 1914

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00597530 (Т)

ВЧОРА і НИНІ

ВИДАВНИЦТВО ПРИСВЯЧЕНЕ ПОЛІТИЧНИМ
СУСПІЛЬНИМ і КУЛЬТУРНИМ ПИТАНЯМ НА-
ШОГО МИНУЛОГО і СУЧАСНОГО ЖИТЯ
ВИХОДИТЬ НЕПЕРІОДИЧНИМИ ВИПУСКАМИ
у ЛЬВОВІ.

Вийшли :

- I. ВАСИЛЬ ПАНЕЙКО — Національне
виховане (з приводу „революційної“,
відозви наших гімн. учеників) К. 0-60
- II. СТЕФАН ТОМАШІВСЬКИЙ — Пер-
ший похід Б. Хмельницького в Гали-
чину (Два місяці української політики
1648 року.) К. 3-00
- IV. ІВАН КРЕВЕЦЬКИЙ — Галичина
і Росія К. 0-60

Друкує ся :

- III. ВАСИЛЬ ЩУРАТ — Унія.

Готовлять ся :

- V. ВАСИЛЬ ПАНЕЙКО — З філософії націо-
нальної політики.
- VI. СТЕФАН ТОМАШІВСЬКИЙ — Наше старе
і нове москвофільство.
- VII. ІВАН КРЕВЕЦЬКИЙ — „Тирольці Сходу“
(З історії української політики в Австрії).
- VIII. Поділ Галичини (Збірник статей).

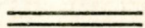
ГОЛОВНИЙ СКЛАД у КНИГАРНИ НАУКОВОГО
ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА у ЛЬВОВІ. Ринок 10.

2006, 13

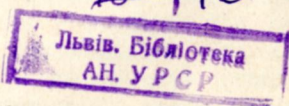
ІВАН КРЕВЕЦЬКИЙ

ГАЛИЧИНА і РОСІЯ

Кілька історичних пригадок.

18.746

У Львові 1914.

З друкарні „Діла“, Львів, Ринок ч. 10.

Василь Степанів

9(с47.74) "17:18"

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И 62034.

За останніх п'ять літ відносини між Австрією і Росією два рази сильно заострювалися. Раз — 1908 р., коли Австрія, користаючи з внутрішнього перевороту в Туреччині, постановила заанектувати на власність адміністровані нею від останнього берлінського конгресу (1878 р.) два турецькі краї — Боснію і Герцеговину і дійсно заанектувала їх; другий — 1912 р., під час загально-балканської війни. Оба рази ситуація була дуже поважна. Свідчили про се наглядно військові приготування по обох боках австро-російського кордону — пересуване на пограниччя величезних мас військ, поспішне фортифіковане його, переводжена тайком мобілізація і т. д. Ціле публичне й приватне життя, передовсім у Галичині й Буковині, стало сильно нервовим, як звичайно буває у передодень формального wypowiedження війни, тим більш нервовим у Галичан і Буковинців, що сподівана війна мала бути — австрійсько-російська.

Та до конфлікту між обома державами на разі не прийшло.

Р.шуча й готова постава Австрії й Німеччини з одного боку, мілітарне й моральне обезсилене Росії — з другого, відложили порух між Австрією й Росією знов до слушнішого часу, коли міжнародня констеляція й політичний момент покажуться для такого історичного кроку більш

пригідними, чим тепер. Австро-російське напружене полагоджено з нов на мирній дорозі.

Воно під тим оглядом навіть досить дивне. Росія, яка за час свого історичного існування вела війни буквально з цілим світом, зі сусідною Австрією до тепер не воювала серйозно ніколи. Два рази тільки, в 1809 і 1812 рр., воювала з нею — безкровно, жартом.

Не в-жеж справді між обома згаданими сусідами не було ніколи дотепер ніякого непорозуміння? Чи може дипломатія обох держав зміла лагодити діссонанси на обосторонне вдоволене Австрії і Росії?

Ні! Ні одно, ні друге!

Контроверзій в австрійсько-російських інтересах було й є доволі багато; також деякі з них мають досить ostrі форми. З тої причини приходило навіть періодично до дуже ostrіх австро-російських кріз: у 1771—2, 1793, 1809, 1812—13, 1829, 1854, 1878, 1887—89, — но, й у 1908—12 рр.

Одначе кожного разу полагоджували їх мирною дорогою, наче б усе відкладалося грізні обосторонні порахунки за обосторонною мовчливою згодою на инший час.

Так дуже часто мовчать ті, що мають за багато взаїмно сказати собі...

Згадано висше про контроверзії в австро-російських державних інтересах. Деякі з них, сказано, мають навіть досить ostrі форми. Одну власне контроверзію таку, голосне т. зв. балканське питанє, яке захвилювало цілою Европою й мало що не довело до оружного конфлікту між Австрією і Росією, мали ми нагоду обсервувати наочно у протязі декількох останних років. Друга контроверзія, не менш серйозна, і останних часах чим раз більше актуальна, — се питанє инше, вже на північнім сході Австрії й у безпосереднім сусідстві Росії — питанє східної Галичини.

На східну Галичину дивить ся Росія жадним оком уже від першої хвилі прилученя сего краю до Австрії. Вона пробувала навіть до окупації його Австрією взагалі не допустити і згодила ся на неї тільки по довším опорі. Та від того часу питане „ревіндикації“ старого галицько-володимирського князівства не перестає займати умів найвизначнійших і найвисших російських державних керманичів ні на хвилю — через цілий XIX вік, аж по нині.

Виявляло ся се в ріжних формах.

Найперш, у 1-шій половині XIX ст., Росія пробувала дістати Галичину дорогою дипломатичною — дорогою добровільного обміну з Австрією іншою територією. В тій цілі ї робила вона декілька разів ріжні пропозиції — останній раз у марті 1846 р., коли цар Миколай I. заявив охоту вимінати Галичину за Польщу до Бзури і Висли... Та пропозиції сї ї проекти зустрічали ся все з рішучою відмовою Австрії.

Побачивши, що такою дорогою наміченої цілі не осягне, Росія вибрала до неї інший шлях. Вона рішила ся виждати терпеливо такої міжнародньої ситуації, яка дозволила-б їй зміряти ся побідно з наддунайською монархією, і те, чого не змогла осягнути дорогою дипломатичною, здобути — оружем. В такім напрямі ї повела вона свою заграничну політику у протязі 2-гої половини XIX ст., в напрямі таким веде її й нині.

А поки бажана ситуація зложить ся, Росія не дармує. Свідчить про се постійна її опіка над нашим руссофільством в Австро-Угорщині, опіка, яка стає інтензивнійшою все саме тоді, коли над Габсбурською державою збирають ся грізні хмари. Бо опіка ся, се складова частина заграничної політики Росії супроти Австрії — політики, якої найближша мета одна:

анексія Галичини.

Боротьба за Львів між Австрією і Росією 1772 р.

Як відомо, дипломатичні переговори в справі поділу Польщі між Австрією, Прусією й Росією закінчилися спільною поділовою декларацією, яку дня 19 лютого 1772 р. підписала Марія Тереса і Йосиф II., дня 28 лютого Фридрих, а дня 5 го марта Катерина II. Декларація ся признавала всім трьом державам рівні часті й забезпечувала взаїмну поміч.

На сій підставі приступлено до визначування територій, які мали дістати ся кожній зі згаданих трьох держав. Прусія і Росія порозуміли ся між собою в справі сій відразу і заняли визначені для себе часті без ніяких перешкод. Трудности виринули між Росією й Австрією, а сконцентрували ся головню коло двох справ: велицьких копалень соли і — Львова, яких Австрія зажадала для себе.

Головно-ж Львів відіграв при сїм важну ролю. Місто се, як і взагалі цілу українську частину пізнійшої Галичини (нинішню східну половину нашого краю) Катерина мала намір забрати для себе. Тому претенсії Австрії дотично Львова зустріли ся з російського боку з рішучою відмовою,

на стільки рішучою, що була хвиля, коли цісар Йосиф рішив ся вже був зрезигнувати зі столиці Червоної Руси і зазначив се навіть довірочно в ultimatum, яке готовив віденський двір у відповідь Росії на її становище супроти австрійських жадань.

Та й цікавими були аргументи, якими Росія мотивувала своє відмовне становище в сій справі. Не бажаючи, очевидно, виявити отверто своїх намірів дотично Львова і території, на якій місто се положене, російське правительство виступило супроти Австрії в ролі... оборонця діленої Польщі, згл. польської шляхти. Іменно, на жадане Австрії дотично Львова, російський міністер загр. справ Панін заявив австрійському послови на петербурзьким дворі, кн. Любковіцови, між ин. отсе: „місто Львів є й було від давних давен для Поляків мало що не тим, чим місто Москва для Росіян, що від непамятних часів містить ся там архів титулів шляхти, її дібр і всіх її власностей, до якого переходять всі акти й документи, на підставі яких відбуваєть ся трансакція дібр з рук до рук“. А дальше; „можна представити собі, яку велику вагу має для польської шляхти задержане такого міста, що його забір станеть ся причиною страшного замішання в маєтках і стані посідання приватних осіб і що їх руїна... буде кроком, який вплине рішучо на упадок цілої держави“... В такий самий спосіб мотивувала Росія своє відмовне становище в сій справі і в офіційній своїй відповіді на австрійську ноту. На се віденський кабінет відповів, що Львів — одиноке місто в австрійській пайці, яке має сяке таке значіне, що хоч тепер є місцем з'їзду Поляків, де відбувають ся всі трансакції купна й аренди і де находять ся нині відповідні архіви і документи, то одначе, здаєть ся, що й інші міста в Польщі, пр. Люблин, можуть також до сього надавати ся. А коли б з причини переносин актів і виринув який малий клопіт, то був би він тільки хвилевий.

Як згадано вже, цісар Йосиф готовий був вкінці зрезигнувати з Львова і готовість сю зазначив довірочно в ultimatum, яке австрійський двір виготовляв у відповідь Росії. Щобиж одначе все таки вратувати місто се для Австрії, постановив поставити Росію перед доконаний факт. В тій цілі дн. 25. мая видав наказ військам вступити до Польщі і — в першій мірі заняти Львів. Дня 26. мая Военна Рада вислала головному командантови австрійської окупаційної армії, Гадікови, такий розказ дотично занятя Львова: „Теперішні відносини й цісарська служба вимагають того, щоби Львів заняли скільки можливо найскорше австрійські війська. Зарядження отже в сій справі, які — щоби досягли своєї цілі — мусять бути виконані зараз, складають ся з отсих точок: фельдмаршалок-поручник гр. Естергази має вирушити безпроволочно приспіненим маршом у напрямі Львова разом з приналежними до корпусів генерала Гревена й Альмасі двома полками гузарів — Кайзер і Естергази, дальше з приналежними до резерви двома баталіонами піхоти з полку Леопольда Пальфі; крім того треба йому додати дві армати трифунтові і дві шестифунтові, разом з ящиками, які перед тим були приділені до резерви“. Точка 2-га наказувала брати підводи з Польщі а з Угорщини тільки найконечнійші. Точка 3-та додавала згаданому корпусови як резерву відділ ген. Альмасі, який складав ся з трьох піх. баталіонів полків Маршала, Понятовського і Думляха й полку дармштадських драгонів. Рівночасно з сим відділом мали вирушити в дорогу й інші, а коли Альмасі доїде до Львова, займе його своїм корпусом, тоді оба полки гузарів з корпусу Естергази вернуть до своїх команд. Вкінци точка 5-та приписувала, як мають цісарські війська заховувати ся при вступі до Львова супроти Росіян. „Тому, що з кільканайцятьох свіжо принесених вісток виходить, начеби Львів заняли російські війська, мусить ген. Естергази, в разі коли-б в часі прибутя його

до Львова була там ще російська залога, поставити остро як обов'язуючу засаду поступованя, щоби, одержавши порученє заняти се місце, „заховувати ся супроти російських генералів й командуючих сею залогою офіцерів по приятельськи; на випадок, коли б Росіяни покинули Львів, місце, се має взяти в посїданє; коли би одначе Росіяни не спішили забирати ся з міста, має стати з цілим корпусом табором під Львовом“. Як велику вагу прикладали у Відни до прискореного маршу й занятя Львова, видко з сього, що в сїй цілі зроблено в складі корпусу Естергази навіть спеціальну зміну, заступаючи полки піші — гузарами.

А тимчасом Львів був уже справді в руках російських — і то ще від 1767 р. Користаючи з внутрішньої анархії у Польщі, Росія прислала сюди в червні т. р. як паціфікатора генерал майора Кречетнікова, який розквартирував ся в місті разом зі своїм відділом — на мійський кошт. Від того часу Росіяни стояли у Львові майже постійно.

Одначе не одну тільки паціфікаційну місію мав Кречетніков. Важнішим його завданєм було підготувати завчасу ґрунт для остаточної окупації краю — очевидно, російської. В тій цілі мав він навязати широкі і сердечні зносини з місцевою шляхтою, стояти з нею в постійнім контакті — й нагинати її незаметно до всього, що скаже Петербург. І місія ся вповні йому вдала ся. Вишукавши собі в особі каменецької каштелянової, Катерини з Потоцьких Коссаковської, вірну союзницю й знамениту помічницю в сїй справі, він за її посередництвом і впливами довів вкінці до того, що дн. 4. грудня 1767 р. Львів перший раз відсвяткував торжественно імянини Катерини II, — стрілянем з армат і богослуженем. Після сього Кречетніков, як подає в своїй реляції, запрошений спеціально Коссаковською до участі в сїм святі, приймав від зібраних бажаня, дальше був на

обіді, який дала каштелянова, а вечером на концерті й вечері, яка закінчила ся о 1. годині по півночі.

Поза тим спільно з місцевим гарнізоном польським боронив російський відділ Львів перед конфедератами, які, починаючи від 15. мая 1769 р. кілька разів пробували взяти місто приступом.

Не дивно, що австрійського генерала Естергази, який дня 8. червня 1772 р. на чолі свого відділу вирушив з угорської місцевости Гомона на Львів, прийняли Росіяни з великим невдоволенем. Невдоволене се виявляли вони тим, що весь час, як тільки вступив він на польську територію, робили йому в його поході труднощі, які з посуванем у глук краю чимраз зростали. Нарешті дня 15. червня т. р. російський генерал Каменський, який мав команду над сею частиною краю, звернув ся до нього просто з запитом, доки гадаєйти й котру часть краю має намір вибрати собі точкою опертя.

Не бачучи иншого способу, яким можна було би управити взаємні відносини, — листовна переписка раз у раз рвала ся з причини частих виїздів Каменського зі Львова — постановив Естергази порозуміти ся з російським генералом особисто. А що в міжчасі відділ його все таки посував ся наперед і через Ліско, Устинову і Кростенко дійшов був дня 18. червня вже до Хирова, отже з сього місця, випереджаючи свій відділ, постановив сам удати ся до Львова. Про се й повідомив Каменського листом. По численних перешкодах з боку Росіян, які в більших чи менших відділах розбрили ся були по цілім краю, станув вкінці Естергази дня 24-го червня т. р. у Львові.

Місто Львів застав обсажене сильною російською залогою. Крім того був тут іще невеличкий відділ (60 людей) польського війська, який займав церкву св. Юра. В першій хвилі російська залога мала намір не впустити його до міста,

а навіть рішила ся була відігнати його від мійських мурів просто — арматами. В останній одначе хвилі відступила від сього наміру й Естергази міг увійти й замешкати у Львові. Невеличкого прибічного його відділу до міста все таки не впущено, лишаючи йому як почесну сторожу 1 капралю, 1 фрайтра і 6 жовнірів, коло яких одначе рівночасно станула і... почесна сторожа російська. Виглядало се, наче-б австрійського генерала поставлено під арешт, що він так і зрозумів і проти чого зараз таки запротестував.

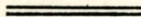
Не зважаючи одначе на особисту інтервенцію Естергази, Львів оставав і дальше виключно в російських руках. Росіяни стерігли пильно, щоби австрійських жовнірів під ніяким претекстом не впустити за близько до міста, так що коли для Австрійців виставлено на краківськім передмістю пекарські печі, варту коло них тримало військо російське. Між тим дорогою на Рудки, Любінь і Басівку посував ся поволи полишений позаду й сам окупаційний корпус Естергазого. Дня 29. червня перейшов він Скнилів і тогож дня розложив ся табором у — Кульпаркові. Увійти до Львова на-разі не важив ся.

Не впущено до Львова також і відділу *generalissimus*-а цілої окупаційної армії, Гадіка, який прибув сюди 25. липня вечером. Тільки на кількразове його домагане позволено йому помістити свій штаб — на однім з передмість.

Та несподівано ситуація основно змінила ся. Того самого дня, коли Гадік прибув до Львова й коли напружене між австрійськими й російськими окупаційними військами дійшло до найвисшої точки, в Петербурзі підписано між Росією й Австрією поділову конвенцію, на підставі якої частина Малополющі (без Краксова), ціла майже Червона Русь з Галичем, а також частина Поділя й Волині дістали ся Австрії — а тим самим і спірний до тепер пункт — Львів переходив на її власність. Про се повідомлено з обох сторін оби

окупаційні армії — і по полагодженому ріжнім формальностям дня 15. вересня по годині 12. в полудне останні відділи російських військ покинули Львів.

Безпосередно по тім ген. Гадік видав розказ заняти його війскам австрійським.*)

*) *Dr. B. Pawłowski*: *Zajęcie Lwowa przez Austryę 1772 r. We Lwowie*, 1911.

Галичина і Росія.

.....Забрав би я Галичину,
бо то наш старий край!..

Миколай I, 1846 р.

Перехід Галичини з під Польщі до Австрії 1772 р. був тяжким ударом для російської історичної політики. Не зважаючи одначе на се, свого давного змаганя — зібрати всі українські землі, які належали колись до старої київської держави, змаганя, яке є одним із найперших і найосновніших принципів російської політичної думки, Росія не покинула й даліше. Російські політики, опираючи ся на тенденційні наукові виводи російської історіографії, яка українську державну організацію X—XII вв. вважає протоплястом пізнішого московського царства й нинішньої російської імперії, ніколи не спускали з ока південно західних окраїн давньої монархії Володимира Вел., східної Галичини — і при кожній нагоді реклямували свої „права“ до сеї частини т. зв. „подъяремной Руси“.

Справа „повороту“ згаданої „подъяремной Руси“ — східної Галичини до т. зв. „державной Руси“ — російського цїсарства виринула зовсім отверто вже в кілька літ після прилученя її до Австрії. Уже підчас третього подїлу Польщі 1795 року російський генерал Тутольмін за-явив у своїй проклямації з дня 18. липня 1795 р.,

що землі холмська, белзька і луцька, які зайняла була Австрія, були давніше складовими частинами російської держави. Та супроти доконаного факту Росія мусіла уступити. Одначе жаль за Галичиною в російських державних керманічів був такий великий, що ніяким чином не могли освоїти ся з таким територіяльним укладом і незабаром, бо вже в декілька літ після третього поділу Польщі, з великого числа ріжних воєнно-політичних комбінацій, викликаних Наполеонськими триумфами, виринула між ин. також справа Галичини. Коли у вересни 1805 р. цар Олександр I. у пулавській палаті укладав великі пляни злуки під своїм скиптром усіх земель колишньої польської Республіки, російська дипломатія звернула ся до Австрії з пропозицією, відступити добровільно Росії Галичину за багатим шлесько-баварським відшкодованєм: Та погром під Австерліцом розвіяв усі ці пляни.

По кількох роках ваграмська побіда підняла знов галицьке питанє на перший плян. Участь Росії по стороні Наполеона в австро-французькій війні 1809 р. дозволила навіть зреалізувати до певної міри російські пляни дотично Галичини. До певної тільки міри — бо в окупації Галичини вивередили Росію польські війська під проводом кн. Понятовского. Коли ж отже по побіді Наполеона під Ваграмом прийшло у вересни-жовтни 1809 р. до мирних переговорів між Австрією та Наполеоном і його союзниками на підставі *status possidendi*, який займали побідні війська, тоді виявило ся, що майже ціла західна Галичина й велика частина східної була в руках кн. Понятовского; російські війська кн. Голіцина заняли були тільки невелику частину східної половини краю. Тому то кн. Варшавське одержало від Наполеона цілу західну Галичину разом з Краковом і замостський округ у східній Галичині (50.000 km² і 1.500.000 населеня), Росія тільки тернопільський округ (9.000 km² і 400.000 населеня).

Російська кампанія у східній Галичині 1809 р. належала до недавнього часу до найменш знаних історичних загадок. Тільки останні часи вияснили дещо тодішню політику російської дипломатії, багато одначе важних деталей нині ще для нас зовсім закриті. В архіві російського генерального штабу у С. Петербурзі є преінтересний рукописний твір російського генерал-ляйтнанта Михайловського-Данилевського, написаний на особистий наказ царя Миколи I. п. з. „Війна Росії з Австрією у 1809 р.“, який одначе наслідком опінії тодішнього російського міністра війни ген. Чернишева не появив ся друком. „Цар Александер, — так говорив по поводу згаданої своєї праці Михайловський-Данилевський у рапорті до Чернишева д. 10. вересня 1847 р. — провадив більше війн, як котрий небудь инший російський монарх, одначе ні одна його війна не є менше знаною, як із 1809 р“. Суть цілої справи опирала ся на 4-ох точках: По перше, Росія атакувала в сій війні Австрію як союзник Наполеона; по друге, завчасу порозуміла ся з Австрією, що буде провадити фікційну війну; по третє, мала в пляні на випадок погрому Наполеона забрати його твір — варшавське князівство; по четверте, на випадок погрому Австрії мала намір як найширше розсісти ся у Галичині. Той останний пункт, як найбільш правдоподібний, звертав на себе як найбільшу увагу. Головний вожд російського корпусу, призначеного до окупації Галичини, кн. Голіцин, дістав від царя Александра таку тайну інструкцію:

✓ „1. Приєднувати (привлекать) для Росії населене Галичини, переконуючи його, що Росія, виступаючи против Австрії, вважає добро Галичини своїм власним. Розбуджуючи між Галичанами такий прихильний настрій, уладити акцію армії в той спосіб, щоби загальне ополчене (інсургенція) зібране у Галичині, творило наче авангарду наших військ, які зі свого боку повинні становити для інсургентів безпечну точку опори. 2. Заняти сильну позицію на правім березі Висли, а коли на лівім

+ 80 10. 1.

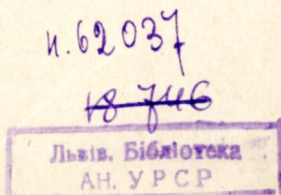
+ 10 10. 1.

березі не буде значнійших неприятельських корпусів, то перейти Вислу, маючи те головно на увазі, що інтерес Росії вимагає можливо найбільшого розширення свого посідапя у Галичині*)". Та, як згадано вже, в окупації Галичини випередив кн. Голіцина кн. Понятовский і Росія мусіла вдоволити ся тільки Тернопільським округом.

Та російська політика дотично Галичини не гадала зовсім капітулювати. Зараз у декілька років пізнійше, коли наближала ся рішаюча розправа між Францією й Росією, справа Галичини виплила знов на верх, завсіди однаково важна, однаково актуальна. Роблячи ще тільки перші приготування до боротьби на жите і смерть із Наполеоном, Александер I. у власноручних тайних інструкціях для свого посла у Відни з лютого 1811 р. висловив „абсолютну конечність здобути цілу Польщу“, отже також Галичину, даючи Австрії в заміну молдаво-волоське відшкодоване.

По погромі Наполеона в рр. 1814 і 1815 ся заборча політика Росії мало не довела до російсько-австрійської війни. Одначе під напором держав російські делегати на віденським конгресі мусіли дуже значно обкромити свої територіяльні жаданя; між ин. Росія мусіла звернути Австрії т. зв. Тернопільський край, яким адмініструвала повних 5 років і вдоволити ся дуже значними вправді уступками Австрії на річ новоз'організованого польського Конгресового Королівства (Австрія відступила цілу т. зв. західну Галичину, яку дістала при третім поділі Польщі).

*) S. Ashkenazy, — Предмова до т. III. „Monografii w zakresie dziejów powożutnych“. Інтересний супроти сього для характеристики російської політики отсей факт: саме тоді російський комісар ген. Дохтуров одержав від царя Александра I. інструкцію, в якій накладаєт ся йому обовязок запевнити австрійських комісарів, котрі передавали частину східної Галичини Росії, що „я ніколи не переставав старати ся, щоби вона (Австрія) зберіглась у цілости і настояв на те, щоби вона понесла скільки можна менше страсти“ (див. Румянцевський Музей у Москві, ч. 113. — Папери генерала піхоти Д. С. Дохтурова).

Через деякий час Росія не виступала зі своїм пляном окупації Галичини отверто. Аж за панованя царя Миколая I. підчас непорозуміння з Австрією з причини турецької війни пригадали собі у Петербурзі недавні ще часи російського господарованя у східній Галичині і признали потрібним прослідити настрій тамошнього населена супроти Росії. „Мешканці тернопільської і заліщицької землі, — так у червні 1828 р. рапортував до Петербурга тодішний російський посол у Відни гр. Татішев, який мав поручене виконати сю цікаву задачу, — благословлять літа, пережиті під російським скиптром й оплакують сю добу свого щастя“. Незабаром потім, весною 1829 р., в російським генеральнім штабі обмірковували подрібно плян оружного походу на Галичину*).

Конечність й обовязок Росії заняти східну Галичину виложив дуже подрібно гр. М. Н. Муравев у своїй записці п. з. „Вглядъ на Австрію“, написаній коло 1840 р. по його повороті з подорожи на лінії: Курск Галичина-Карлові Вари**).

Незабаром потім у марті 1846 р. цар Миколай I. мав намір в дорозі обосторонного порозуміння „заміняти ся з Австрийцями Галичиною за Польщу до Бзури і Висли... взяв би я зараз Галичину, бо то наш старий край“. „Придбане Галичини — таку опінію видав про сей цісарський проєкт намісник Паскевич, — було би правдивим ділом Великого Російського Монарха“, „бо без порівняня лекше управляти Галичиною, де без перестанку борють ся між собою два народи, польський й український, чим краєм з одноцільним польським населенем. Впрочім Галичина була в давних часах російським краєм, а й тепер мешкають там православні уніяти“.

*) Ibidem.

***) Див.: Імп. Публична Бібліотека у С. Петербурзі, — рукоп. Ф. II. Ч. 244. — Записка ся надрукована в цілости у *І. Свенціцкого*, Матеріалах по исторіи возродженія Карпатской Руси. Ч. II, ст. 6—20.

Думки російських офіційальних кругів в справі Галичини висловив у своїх мемуарах також ад'ютант ген. К. Паскевича — Д. П. Сонцов. При кінці своїх „Записокъ о Галиции 1846 года“ він звертає увагу на „прихильність до Росії в цілій Галичині“. Краків бажав і просив прилучити його до російсько-польських територій. Польська шляхта по страшних погромах минулої зими*) побачила різницю між австрійським і російським урядом. Вона побачила ясно безпеченство і спокій на будуче під могутньою управою Росії, ворохобні й непевність майна й життя під владою Австрії. Народ славянського племені, колись сильного Галицького князівства — власність старої Руси — переважно грецької віри — уніяти, все бажав і прагнув бути прилученим до Росії. Слабе, нехоробре австрійське військо так знівечене морально, особливо від часу його соромної втечі з Кракова (1815 р.), що досить одного слова й кілька баталіонів — і Галичина наша**). І т. д. і т. д...

Про заходи Росії, відірвати від Австрії східну Галичину в другій половині XIX ст. не буду тут говорити. З одного боку часи занадто свіжі, щоб можна було користати з тайних дипломатичних архівів і мемуарів визначних офіційальних репрезентантів і діячів, з другого — багато фактів, які стоять у звязи з обговорюваням отсе питанем, ми мали спромогу й нагоду обсервувати безпосередно нашими очима.

Один із таких фактів — се власне руссофільський рух у Сх. Галичині й опіка над ним Росії...

*) Селянські рухи й різня шляхти в західній Галичині в 1846 р.

***) Див.: Румянцевський Музей у Москві — рукоп. пр. 1428.

„Росія посяла...“

„Жертвы Росіи для Галиції не потеряны...“

„Росія посяла и собереть сторичные плоды!“

Наумович до Корнілова.

Закиди, які підносять ся звичайно проти руссофільства у нас, а проти котрих кождочасні руссофільські діячі боронять ся все руками й ногами (прим. промова п. Дудикевича у соймі 1910 р.), такі: 1) руссофільська пропаганда між українським народом в Австро-Угорщині провадить ся за матеріальною підмогою з Росії, по яку звертають ся раз у раз туди різні діячі-руссофіли й руссофільські товариства Галичини, Буковини й ин.; 2) що ті підмоги походять з російських правительственных, чи з дуже близьких до російського правительства жерел (пр. Славянское Благотворительное Общество у С.-Петербурзі й ин.) 3) що остаточна ціль тих підмог і взагалі руссофільської пропаганди у Галичині й Буковині — приготувити ґрунт для будучої окупації тих країв сусідною Росією. На сі закиди заявляють руссофільські провідники з обуренем (sic!) таке: ad 1) ніяких матеріальних підмог з Росії на цілі руссофільської пропаганди взагалі не діставали й не дістають; ad 2) а — тим більш з таких жерел, як російське правительство, або „Славянское Благотворительное Общество“ у С. Петербурзі; ad 3) підсуване їм таких мотивів і цілій їх діяльності, як підготовлюване ґрунту

для будучої російської окупації Галичини й Буковини — вважають просто денунціяцією й клеветою, киненою на них. Таку відповідь мали ми нагоду читати у руссофільській пресі (*Галичанинъ*, *Прикарпатская Русь*, — Львові, *Православная Русь* — у Чернівцях й ин.) по голосній промові у віденським парламенті пос. М. Василька, таку саму відповідь чули ми також з уст д-ра Дудикевича у галицьким Сеймі як репліку на звісну заяву в справі руссофільської пропаганди в нашім краю намісника М. Бобжинського.

Що такі важкі закиди руссофільським пропагаторам у Галичині й Буковині не по нутру — се ми дуже добре розуміємо; що в їх інтересі лежить — не здіймати зі себе маски льяольности супроти Австрії — се також знаємо. І нічого дивного, що кождий піднесений проти них закид старають ся вони опрокинути й заперечити, здискредитувати й осмішити, вживаючи при тім дуже хитрого способу — заслонування себе фірмою народу, який дав стільки доказів своєї політичної льяольности супроти австрійської держави. Одначе — не о народ тут ходить, який завдяки бракови національної свідомости є тільки сліпим знярядом у руках пп. пропагаторів, а о них самих, о їх високо шкідливу роботу — в першій мірі для сього народу. Що та робота шкідлива для нас — за се ручить уже той чинник, який їй пагронує, а що він патронує — се покажуть найкрасше самі документи, про яких автентичність не може бути й сумніву, бо вийшли вони з під пера самих руссофільських діячів та появили ся в офіціальнім органі такої інституції, як „Галичко-русская Матица“.

Маємо на думці *Научно-литературный Сборникъ*, який у кн. III—IV за 1908 р. містить зібрані д-ром Іл. Свенціцким, Матеріялы по исторіи Возрожденія Карпатской Руси ч. II. *) (Львовъ, 1909. ст. 159+1, 8⁰).

*) Ч. I. вийшла у Львові в 1906 р.

І як раз на отсю публікацію хочемо звернути увагу нашого загалу і то не так на цілу публікацію, яка — хоч і подає новий матерія до історії нашого життя в Австро-Угорщині (Галичині, Буковині й Угорській Русі у XVIII—XIX вв.), то одначе все таки тільки — матеріял, сирий, необроблений, інтересний в першій мірі для історика сього життя; ми хочемо звернути увагу тільки на кілька окремих документів, яких найбільша вага й інтерес для нашого загалу лежить власне в опублікованню їх у формі сирого, необробленого матеріялу, у формі — *документів*.

Відносять ся вони до справи—в останних часах навіть більш, як коли інде, актуальної й важної — до справи руссофільської пропаганди між нашим народом по сім і по тім боці Карпат. Не багато їх — та й не диво — бо-ж такі документи не переховують ся й не передають ся опісля до публичних бібліотек й архівів, як се дієть ся звичайно навіть з найбільш інтимною кореспонденцією визначніших громадських діячів; їх задача — хвилева: сповнити те, до чого були призначені і відтак... пропасти раз на все. Тим більш цінні вони й цікаві, коли мимо величезної обережності їх авторів й адресатів, просто випадком попадуть часом у руки совісного дослідника історії нашого громадського життя, який в інтересі історичної правди не завагає ся витягнути їх на світло дня.

„Матеріали“ д-ра Іл. Свенціцкого складають ся з двох нерівних частин: $\frac{2}{3}$ книжки займають матеріяли до історії карпато руського „славянофільства“ (автор називає так делікатно галицько-буковинське руссофільство) 2-ої половини XIX в. (аж по 90-ті рр. м. ст.), $\frac{1}{3}$ — матеріяли до історії угорської України кін. XVIII й 1-ої половини XIX ст. Для нас найбільш інтересними будуть матеріяли сеї першої категорії — до історії галицько-буковинського „славянофільства“, а з поміж них — кореспонденція найвизначніших руссофільських діячів у нас у 2-ій пол. XIX ст.— отже: М. Качковського, Б. Дідицького, Я. Головацького, С. Желехівського, А. Добрянського, Ів. Наумовича,

О. Мончаловського й ин. — з собою та з ріжними визначнішими „славянофілами“ в Росії: „попечителем“ (президентом) Виленського наукового округу — П. Н. Батюшковим, головою „Славянскаго Благотворительнаго Общества“ у С.-Петербурзі — А. О. Гильфердингом, А. О. Бичковим, А. Е. Викторовим, И. П. Корниловим, Н. А. Кравским й ин.

На отсю кореспонденцію ми й звертаємо тут увагу нашого зага у та подаємо деякі листи з неї в дословнім відписі:

Лист Виділу Товариства „Русская Бесѣда“ в Чернівцях до Попечителя Виленського наукового округу П. Н. Батюшкова з 1869 р. (ст. 51—52).

Ваше Превосходительство! На крузѣ земномъ прозябъ и въ нашомъ Краю въ послѣдніе дни класъ (-колос) достойный житницы російской, класъ пшеничныхъ разсѣявшихся по лицу всея земля отъ широкой нивы Россіи, сіе єсть одно русское общество подъ именемъ „Русская Бесѣда“ учредилось изъ ученыхъ Русскихъ на Буковинѣ въ головномъ градѣ Черновцахъ въ незабвенную память проѣзда Ея Императорского Величества великія Государины російской въ Крымъ черезъ Буковину в тоє общество существуетъ нынѣ отъ немногихъ дней правельно по уставахъ подтвержденныхъ ц к. Правительствомъ, которыхъ одинъ экземпляръ здѣ въ прилученіи Вашему Превосходительству всенижайше подносимъ. Но жребій нашего общества разбивается бѣднѣ на однѣ стороны отъ ненависти злоствующихъ намъ никоиплеменниковъ, на второй же отъ чувствительной скудосги средствъ къ существованію соразмірному препріятой себѣ цѣли. В такомъ убо положенію да не останеть русское наше общество въ презрѣніе инноплеменникомъ, возносимъ гласъ къ великодушію и народолюбію високихъ мужей въ про-
сгранной державѣ російской о мылостивное вспоможеніе, яковъ гласъ и къ Вашему Превосходи-

тельству провѣщаваемъ, да благосклоннѣе изволити сіе общество Вашею Мылостію въ либо чѣмъ состоящемъ дарѣ — деньгахъ, книжкахъ, часописахъ и проч.: — подперти, понеже здѣ ниоткуда ни надѣмся помощи, а Славу русску боронити званны есмы природою, и яко быхъ низнали сего званія стидно намъ признатись.

Общество сіе подкрѣплено помощію Вашего Превосходительства не забудеть донелѣже будетъ существовати руку прещедру, подавшую ему крѣпость и достойнымъ себе показати имене русского народа, при томже и молити премилостивого Бога, да рука Вашего Превосходительства не оскудѣтъ никогда но умножится на большее прославленіе имени Божого и святыхъ Россіи!

Адресъ: Къ Обществу „Русской Бесѣды“ въ Черновцахъ на Буковины въ Австріи.

Во Имя Выдѣла *Русской Бесѣды* всенижайшіи рабы: *Василій Проданъ*, православный проповѣдчикъ и Екзархъ катедраальный яко предсѣдатель Бесѣды. *Теоктистъ Дронъ*, архидіаконъ катедраальный церкви, учредитель и Секретарь Бесѣды.

.

Значить — правда те, що руссофільські діячі й руссофільські товариства вміють звертати ся „къ великодушію и народолюбію высокихъ Мужей въ пространной державѣ российской о мылостивное вспоможеніе... въ деньгахъ... на больше прославленіе имени... святыхъ Россіи!“...—а тим самим їх запереченя в сій справі минають ся зовсім з правдою. Се — одно.

А — друге?

Друге — побачимо з отсього дальшого документу:

2) Лист Я. Головацького до голови „Славянскаго Благотворительнаго Общества“ у С.-Петербурзі, А. Т. Гильфердинга, в 1870 р.

Ваше Превосходительство
Александръ Теодоровичъ!

Въ послѣдней поѣздкѣ моей за границу заглянулъ я и въ Черновцы на Буковинѣ, этотъ крайній уголокъ русскихъ поселеній на югѣ, и я старался собрать свѣдѣнія о состояніи русскихъ на рубыжѣ румынской націи. Я посѣтилъ русскую бесѣду (клубъ) въ Черновцахъ и познакомился съ предсѣдателемъ клуба Отцемъ протоіереемъ и эксархомъ Василиемъ Проданомъ и другими членами, — Я свѣдалъ, что и это общество русское должно постоянно бороться съ непріязненнымъ элементомъ румынскимъ. По мѣрѣ возрастанія и успѣшнаго развитія русскаго общества растеть и ненависть и противудѣйствіе противъ его стремленіямъ у мѣстныхъ румынъ. — Доселѣ враждовали православные румыны противъ русской Бесѣды, нападая на православныхъ членовъ русской Бесѣды за то, что они заводятъ дружбу съ уніятами—русскими, опасными для православія... Но нечаянно явился еще новый недругъ со стороны, откуда всего менѣе опасались буковинскіе русскіе.

— На мѣсто Назимова, прежняго русскаго консула въ Черновцахъ назначенъ Дмитрій Дунжанъ, русскій чиновникъ изъ румынской націи. Назимовъ всегда пріятельски относился къ русскимъ на Буковинѣ, преимущественно православнымъ. Они находили въ немъ своего искренняго друга и покровителя. Когда приѣхалъ новый консулъ, то предсѣд. Бесѣды обратился къ нему какъ русскому и православному съ прежнею довѣренностью, но въ другъ замѣтилъ въ немъ недруга всего русскаго и славянскаго, а рьянаго приверженца румынской партіи. — Дунжанъ уговаривалъ Продана, чтобы онъ покинулъ русскихъ — эту варварскую рассу, а обратился къ благородной романской націи, происходящей отъ римлянъ — бывшихъ обладателей земли и представителей нынѣшней культуры; онъ увѣщевалъ, что фам. Продановъ не русская а настоящая румынская. Когда онъ замѣтилъ, что онъ, Василій, твердо держится

своихъ началъ и рѣшительно преданъ идеѣ славянства и русской народности, началъ онъ угрожать, что онъ уничтожить это непотребное гнѣздо затѣйщиковъ русскихъ, что онъ употребить все свое вліяніе на русское правительство и русскія Общества, чтобы Русской Бесѣдѣ не посылались никакія поддержки, ни деньгами, ни книгами. Члены Бесѣды опасаются, чтобы истинно клеветы чиновнаго лица не поколебали довѣрія къ Бесѣдѣ у Благотворительнаго Комитета и просили меня, чтобы я предупредилъ и разъяснилъ причины возводимыхъ на нихъ козней. По той причинѣ я должностію моею почитаю доложить Вамъ обо всемъ, что я свѣдалъ на мѣстѣ. Теперь, говорятъ, г-нъ Дунжанъ познакомившись съ окрестными помѣщиками и при посѣщеніи ихъ вездѣ съ презрѣніемъ и злобою отзывается о русской Бесѣдѣ и буковинскихъ русскихъ, обѣщая румынамъ, что онъ уничтожить эту русскую пропаганду въ румынской землѣ. Намъ неизвѣстно, какія инструкціи получилъ г-нъ Дунжанъ при своемъ назначеніи въ консулы, но соображая, что его предшественникъ не мѣшался въ политическія и національныя партіи, а обращался ко всякой національности равномѣрно, а только въ частной своей жизни оказывалъ пріязнь и благорасположеніе къ русскимъ — не оскорбляя другихъ націй — мы предполагаемъ, что г-нъ Дружанъ увлекается политическими мечтами румынъ и злоупотребляетъ своею должностію и вредитъ русскому дѣлу вм. помогать. По той причинѣ я прошу Ваше Превосх., нельзя было бы смѣнить г-на Дунж. другимъ лицомъ — русскимъ — который лучше исполнялъ би свою должность. Можетъ быть, это дѣло покажется мѣлочью, провинціальными дразгами — но Пруссаки имѣвъ въ виду замѣщать всѣ и мѣлкіе посты годными людьми — заняли такую позицію, что стали грозными не только Франціи, но и всей Европѣ.

Не знаємо, що більше подивляти в обох тих листах? Чи отсе блгане „высокихъ Мужей въ пространной державѣ російской о мылостивное вспоможеніе“ — в першім, чи денунціяцію Я. Головацького перед російським урядом на одного з його заграничних урядників за те, що той, попавши в конфлікт з буковинськими руссофілами, загрозив, „що употребить все свое вляніе на русское правительство и на русскія Общества, чтобы Русской Бесѣдѣ не посылались никакія поддержки, ни деньгами, ни книгами“... і т. д. — у другім. В кождім разі з обох сих листів бачимо *ad oculos*:

1) що руссофільські організації не тільки звертали ся за грошевими підмогами для себе до Росії (як се видко з першого листу), але що підмоги такі діставали з відтам — і то не тільки:

2) від ріжних російських товариств, але:

3) також від російського правительства (як видно з другого листа)

бо инакше:

а) російський конзуль не міг би грозити, що звисє цілого свого впливу на російське правительство і на російські товариства, щоби „Русской Бесѣдѣ“ не посилали ся ніякі підмоги — ні грішми, ні книжками і т. д. — коли б такі підмоги справді не посилали ся...

б) члени „Бесѣды“ не потребували би „опасаться“ (бояти ся), щоби аргументи конзуля (менше о те, чи правдиві — чи „клевета“) справді не наварили того, чим він грозив... І не треба було би заходів з боку Я. Головацького, щоби такого небезпечного конзуля „смѣнить другимъ лицомъ — русскимъ — котрый лучше исполнялъ бы свою должность (оттут видко, як на долонї, яку то „должность“ сповнюють російські конзулі у відношеню до наших руссофілів..).

Сконстатованс отсих фактів на підставі автентичних документів, які вийшли з під руки самих

русофілів і які опублікувала сама ж руссофільська „Галицко-русская Матица“ у своїм органі, являєть ся супроти категоричних й енергічних заперечувань зі сторони руссофільських діячів і руссофільських організацій і обкидувань при тій нагоді болотом цілого українства (vide: заява в Соїмі д ра В. Дудкевича, великий маніфест — протест львівської „Русской Рады“ по промові посла М. Василька у парламенті і т. д.) — дуже важним і... актуальним.

Зрештою окрім наведених документів маємо на потверджене того, що руссофільський рух між нашим народом стоїть головно завдяки грошевим підмогам Росії, ще інші — признання самих руссофільських діячів. „Даже то, чѣмъ мы можемъ похвалить себя въ самомъ дѣлѣ — пише Адольф Добрянський до И. П. Корнилова в 1884 р. — происходитъ посредственно отъ славныхъ дѣятелей великой Россіи, преимущественно же отъ Славянскаго Благотворительнаго Общества Петроградскаго... і т. д. („Матеріали“, стор. 95). Чи-ж треба ще чогось яснійшого й виразнійшого?

Одначе на тім іще не кінець. Ми висше згадали, що між закидами, які робить ся руссофільській пропаганді у нас, є також той, що ся пропаганда приготовлює терен під російську окупацію Галичини і Буковини. Сей закид, який є зрештою тільки льогічним заключенем з інших, виводить руссофільських діячів просто з фізичної рівноваги.

А тимчасом
. та нехай говорять пок. О. Мончаловський і пок. о. Ів. Наумович:

„Вотъ какъ тяжело жить русскому челоуѣку въ Галиціи — писав пок. О. Мончаловский в 1888 р. до Я. Головацького, який тоді був уже у Вильні— на своей родной землѣ, среди окружающихъ его враждебныхъ элементовъ. Когда же Бог пошлетъ имъ Царя Освободителя, примирителя й усмирителя страстей челоуѣческихъ? Дай то Богъ скорѣе!

Ще більш виразно пише про се в однім листі до И. П. Корнілова о. Ів. Наумович (з Київа, 1891 р.):

Глубокоуважаемый Государь

Иванъ Петрович!

Уѣзжая съ Петрограда не пришлось мнѣ проститься съ Вами — такъ спѣшно было ѣхать, имѣлъ бо я по пути встрѣчи съ земляками; — но имамъ нужду писать Вамъ, что сердце мое радуется всѣмъ тѣмъ, что происходитъ на моей родинѣ. Никогда не стояла Червонная Русь на такой высотѣ своего достоинства, какъ въ настоящее время. Подъ бандеролей передаю Вамъ н-ръ популярнаго журнала „Русское Слово“ съ покорнѣйшей просьбой прочесть одногласное заявленіе недовѣрѣя Телишевскому измѣннику. Помните нашъ разговоръ у Васъ, когда двое высокоуважаемыхъ вашихъ гостей предвѣщали паденіе нашей партіи въ виду вмѣшательства нашихъ владикъ, какъ они вопреки моихъ убѣжденій считали это очень важнымъ. Посчитайте, пожалуйства, подчеркнутыя имена и фамиліи синимъ карандашемъ нашихъ священниковъ!! Гдѣ же власть епископовъ съ ихъ циркулярами?! Они отступили отъ народнихъ русскихъ началъ и нѣкто не спрашиваетъ ихъ мнѣнія; Телишевскій же ихъ любимецъ. Были у насъ Снѣгурскіе, Яхимовичи, ихъ слово было свято, а Сембратовичъ даже облеченъ достоинствомъ эксцеленціи ad hoc, т. е. для водворенія новой еры, окрылся срамомъ. Но это не безъ Божьей воли. Это нужно было, **чтобы въ день онъ, когда козакъ напоить свою лошадь по ту сторону Збруча, православіе сдѣлалось въ одинъ день по телеграфу.** Пускай успокоится М. О. на тотъ счетъ — достаточно того документа, чтобы увѣрить моимъ словамъ. Вѣдь я знаю мой народъ. Мы возсоединимся милліонами, а Москва не доставить намъ столько колоколовъ, чтобы ими снабдить 2.000 церквей; колокола есть и у насъ.

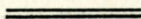
Кажется, живемъ въ серіозномъ времени. Австрія наканунѣ новаго эксперимента съ новымъ еще неизвѣстнымъ образомъ правленія, коварно закрыла парламентъ, коварно росписала въ такъ короткое время выборы. Она изолированная, а врядь ли Россія 1891 года спасетъ ее отъ ея народовъ такъ какъ Россія 1848 года.

Serius ocius sors exitura...

Пускай не повезетъ намъ при выборахъ — противъ штыковъ беззащитному трудно бороться — и это не спасетъ ее, но еще болѣе раздражить народъ.

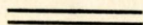
Жертвы Россіи для Галиціи не потеряны: но правду скажу, безъ жертвъ со стороны Россіи борьба ея была бы даже не мыслима. Россія посѣяла и соберетъ сторичные плоды.

.....
підпис: *І. Наумовичъ.*

Зміст.

	Сторона
Вступна замітка	3
Боротьба за Львів між Австрією і Росією 1772 р.	7
Галичина і Росія	14
„Росія посѣяла...“	20

КНИГАРНЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ
ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ (Ринок ч. 10) має на скла-
ді між ин. отсі праці того ж автора :

СПРАВА ПОДІЛУ ГАЛИЧИНИ в рр. 1846—50.

У Львові, 1910. Ст. VIII+146+карта. Ціна 2'50 кор.

ЗМІСТ: Вступна замітка. — I. „Portio iuribus Nostris respon-
dens“. — II. Границі Галичини в рр. 1772—1850. — III. Східна
й західна Галичина. — IV. Справа поділу Галичини в рр. 1846—47.
V. Заходи „Головної Руської Ради“ (1848—1849). IV. Контр-акція
Поляків (1848—1849). — VII. Справа поділу Галичини в Держав-
ній Раді (1848—1849). — VII. Становище центрального й крає-
вого правительства (1848—1849). — VIII. Поділ Галичини на три
округи в 1850 р. — Додатки (акти). — Карта.

**РУСЬКА САМОБОРОНА НА ГАЛИЦЬКО-
УГОРСЬКІМ ПОГРАНИЧУ 1848—1849.**

У Львові, 1912. Ст. XII+83+2 таблиці. Ціна 2 Кор.

ЗМІСТ: Вступна замітка. — **Оборонна організація руських
селян на галицько-угорським пограничу в рр. 1848—49.**
I. На галицько-угорським пограничу. — II. Оборонна організація
селян. — III. Розвіди. — IV. Напади. — Мадярске повстанє
і Русини. — По пацифікації Угорщини. — Додатки. — **Баталіон
руських гірських стрільців.** — I. Формоване баталіону. —
Баталіон у Львові. — III. Похід на Угорщину. — Розв'язанє. —
V. Справа другого баталіону. — Таблиці.

**ПРОБИ ОРГАНІЗОВАННЯ РУСЬКИХ НАЦІО-
НАЛЬНИХ ГВАРДІЙ У ГАЛИЧИНІ 1848 — 1849.**

У Львові, 1913. Ст. 70+2 фот. знімки. Ціна 1'50 К.

ЗМІСТ: I. Організаційний статут. — II. Становище Русинів. —
III. Справа руських нац. гвардій і краєве правительство. — IV.
Справа руських нац. гвардій і Поляки. — V. Проби організова-
ня руських нац. гвардій по містах. — VI. Яворівська гвардія. —
VII. Сільські гвардії. — Додатки.

ЦУЦИЛІВСЬКА ТРІВОГА в 1848 р.

:::: До історії останніх днів панщини в Галичині. ::::
Львів, 1906. Ст. 37. Ціна 1 К.

377056

III
И 62.037

~~B.~~
a "Dz"

ВЧОРА
і
НИНІ

IV.

Ів. Кривецький

Галичина і Росія

Львів 1914